

Zbornik u čast Josipu Liscu

DIJALEKTI, JEZIČNA POVIJEST I TRADICIJA

Uredili

Josip Bratulić • Gordana Čupković • Josip Galić

Sveučilište u Zadru
Matica hrvatska
Ogranak Matice hrvatske u Zadru
Zadar, 2020.

Sadržaj

<i>Uvod</i>	13
LADA BADURINA – IVO PRANJKOVIĆ O manje poznatoj polemici Marcela Kušara	15
VUK-TADIJA BARBARIĆ Grafija <i>Predika</i> Josipa Banovca s osobitim obzirom na Maretićevu <i>Istoriju hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima</i>	31
NIKOLA BENČIĆ Starija razmišljanja o gradišćanskohrvatskom jeziku	55
ĐURO BLAŽEKA Mali prikaz razlikovnosti leksika između govora Preloga i nekih susjednih govora (I.)	67
MARINA BRATOVIĆ – SILVANA VRANIĆ Klanjski poredbeni frazemi u konceptima	83
JOSIP BRATULIĆ Uz Ivšičev <i>Nacrt za istraživanje hrvatskih i srpskih narječja</i>	117
ŽELJKA BRLOBAŠ Jezična obilježja djela <i>Duhovne jačke</i> (1750.) Jurja Muliha	127
MIRJANA CRNIĆ NOVOSEL – MARIJA MALNAR JURIŠIĆ Gorski kotar u djelima Josipa Lisca	145
GORDANA ČUPKOVIĆ Theme as Entity in Space: on the Figurative Meaning of the Prepositional Construction <i>vrh</i> -Genitive	159
VJEKOSLAV ĆOSIĆ Marcel Kušar u Zadru (1895. – 1914.)	175
STJEPAN DAMJANOVIĆ Bilješke o sklonidbi imenica u najstarijoj hrvatskoj tiskanoj knjizi	195

HELENA DRAGIĆ Hidronimi Mostarsko blato i Hutovo blato	213
MARKO DRAGIĆ Hrvatski tradicijski adventski i božićni ophodi i običaji namijenjeni djeci	227
GORAN FILIPI – VLADO JURCAN Rječnik govora sela Rahovci u Istri (izabrane ogledne natuknice pod <i>a</i> i <i>b</i>)	245
JOSIP GALIĆ O jeziku zadarskoga prikazanja o Juditi	261
MARC L. GREENBERG The Western South Slavic Change <i>-l > -o/-a</i> and Attendant Phenomena: Diachronic, Terminological, and Typological Considerations	279
SENAHID HALILOVIĆ Razvoj dijalektologije u Bosni i Hercegovini	297
SANJA HOLJEVAC Knjižica <i>O svetoj Stošiji mučenici, svetom Dunatu biskupu i svetom Šimunu proroku i.t.d. Štenje i kratki razgovori</i> (Rijeka, 1878.) kao izvor za filološka istraživanja	319
MARIJANA HORVAT – BARBARA ŠTEVIN GOLUB Hrvatske dopreporodne slovnice kao priručnici za učenje hrvatskoga kao stranog jezika	333
МАРИНА ЈУРИШИЋ <i>Изумити</i> у значењу 'заборавити' у српским народним говорима	363
MATE KAPOVIĆ On the Retraction of the Neo-Circumflex in Čakavian	373

KORNELIJA KUVAČ-LEVAČIĆ Josip Lisac o hrvatskoj književnosti 19. stoljeća	409
BORIS KUZMIĆ O jeziku kajkavskoga pjesništva Jasne Vuge	417
PERSIDA LAZAREVIĆ DI GIACOMO "Ljiljan modri": ilirska ideja Ch. F. Texplera	427
MIJO LONČARIĆ Vukomeričko-pokupski dijalekt	451
IVAN MAGAŠ Josip Lisac i govori zadarskoga područja	467
RANKO MATASOVIĆ Jedna urnebesna etimologija	483
MILAN MIHALJEVIĆ <i>Rahomeča</i> – jednokratnica iz Vinodolskog zbornika	489
ANĐELA MILINOVIĆ-HRGA Jezične osobitosti privatnih pisama Ivana Meštrovića	497
IVANA NEŽIĆ <i>Kede jončići toncajo, a farfali sanjajo</i> : o labinskoj cakavici u poeziji Zdenke Višković Vukić	511
CVIJETA PAVLOVIĆ Filologija i književnost: Josip Lisac kao priređivač putopisa Jakova Pletikose <i>Putovanje k Jeruzolimu god. 1752.</i>	537
ANTE PERIŠA Vode u Bibliji – (meta-)fizičko počelo, život, smrt i čišćenje	555
BOŽIDAR PETRAČ Filološki prilozi Pavla Tijana	569

DANKO PLEVNIK Kultiviranje potrebe i sposobnosti cjeloživotnog čitanja	577
МАРИНА РАДЧЕНКО Прецедентни текст как средство експрессивизации газетного заголовка	595
СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ О употреби предлога <i>о</i> у говору источнобосанских Ера	611
DUBRAVKA SESAR Krlježine <i>Balade Petrice Kerempuha</i> između translatološke teorije i prakse	623
ANDREY N. SOBOLEV O definicijama lingvonima "torlački" u južnoslavenskoj dijalektologiji	637
ENNIO STIPČEVIĆ Giulio Camillo Delminio (oko 1480. – 1544.) i njegovo uglazbljeno pjesništvo	647
DIANA STOLAC Sintaksa humora	655
KRISTINA ŠTRKALJ DESPOT Moral u umu, jeziku i vremenu: konceptualna i inferencijska struktura pojma <i>moralnost</i> u hrvatskom jeziku u dijakronijskoj perspektivi	671
MARIJANA TOMELIĆ ĆURLIN Zavrismo u škrinju jezične povijesti (Maleni doprinos proučavanju splitske jezične baštine)	701
ТАТЬЯНА ИВАНОВНА ВЕНДИНА "Общеславянский лингвистический атлас" и новые направления в славянской диалектологии	719

DOMAGOJ VIDOVIĆ Prilog proučavanju odraza osobnoga imena <i>Josip</i> u hrvatskoj antroponimiji	731
IVICA VIGATO Leksičke i kulturno-povijesne osobitosti jednoga glagoljičnoga zapisa iz zbirke dokumenata <i>Spisi Ninske biskupije</i>	755
TEODORA VIGATO Tri predstave kazališta lutaka Zadar u novom stoljeću	767
ANICA VLAŠIĆ-ANIĆ Hrvatskoglagoljsko <i>Slovo premudrosti Akirovê</i> – intertekstualni 'literarni kaleidoskop'	781
NIKOLA VULETIĆ – VLADIMIR SKRAČIĆ Specifični južnočakavski leksik morske faune (s posebnim osvrtom na sjevernu Dalmaciju)	799
SANJA ZUBČIĆ Jezik Kazalijeva epa <i>Grobnik</i> u kontekstu književnojezične situacije u drugoj polovici 19. st.	819
<i>Životopis Josipa Lisca</i>	837
<i>Bibliografija Josipa Lisca</i>	839

Изумити у значењу ‘заборавити’ у српским народним говорима*

Марина Јуришић

Институт за српски језик САНУ, Београд

marina.jurisc@isj.sanu.ac.rs

Говори се о глаголу *изумити* у значењу ‘заборавити’ и његовом географском распореду на српском језичком простору. Најпре се утврђује да глагол *изумити* у већини српских дијалеката значи ‘смислити, пронаћи’, понегде и ‘измислити нешто што не одговара истини’ или ‘избезумити се, полудети (због страха)’. Међутим, у говорима призренско-тимочке дијалекатске области и говорима са простора Црне Горе (без обзира на то ком дијалекту припадају) ова лексема се може појавити и у значењу ‘заборавити’. Притом, у једном делу говора то је њено једино значење, а понегде истовремено значи и ‘смислити, пронаћи’.

Кључне речи: српски народни говори, лексика, глагол *изумити*

1. У српским народним говорима, не тако ретко, иста лексема (нема се у виду акценат) може имати потпуно различита значења.¹ Овај прилог говори о једном нестандартном значењу глагола *изумити* – ‘заборавити’ и има за циљ да утврди географски распоред тога значења на српском језичком простору.²

Овај прилог резултат је рада на пројекту *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (178020), који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ Носиоце истога језика, али различитих дијалеката, могу очекивати многи неспоразуми у комуникацији због ове појаве. Рецимо, свугде си *крив* ако направиш неку грешку, починиш неки грех, али у југоисточном делу Србије *крив си* и због тога што *кривиш* односно – не можеш да ходаш ваљано због повређене или осакаћене ноге, док северније људи *шепају*, а не *криве*. Затим, на југу Србије може да “*искочи големо тепање*” само када се људи сукобе, северније – *тепање* није резултат свађа и сукобљавања већ напротив, излив нежних речи драгом бићу.

² За потребе овог истраживања пажљиво је проучена сва расположива (углавном) домаћа дијалектолошка литература: прегледани су сви бројеви *Српског дијалектолошког зборника*, као и други доступни монографски описи и речници српских народних говора, при чему се

2. Изгледа да је конструкција *из ума* послужила за креирање глагола *изумити*, *изумети*, којима се у једном делу народних говора означило да је нешто изашло и, самим тим, отишло, нестало из ума (сећања), а у другом – да је то оно што представља резултат умовања, размишљања, тј. оно што долази из ума. Стиче се утисак да су једни сматрали битним моменат *одласка* из ума, а други да је нешто *дошло* управо оданде! Лексеме *изумити*, *изумети* (односно, *изуми*)³ имају значење ‘заборавити’ тамо где се инсистирало на *одласку* из памети, а значење ‘смислити (пронаћи)’ – онде где је акценат био на томе да је нешто *изнедрио* (*створио*) ум.⁴ Притом, у неким народним говорима то може бити и нешто што не одговара истини, измишљотина, односно овај глагол има значење ‘измислити’. Постоји још једно релативно често значење овога глагола – ‘избезумити, полудети’ (у коме је понекад присутна и додатна нота: ‘изумити се због страха’).

3. У стандардном језику *изумети* / *изумјети* има два значења: “створити нешто ново, пронаћи, открити нешто за што се није знало” и “смислити, измислити нешто што не одговара истини” (РСЈ 2007: 466). У старијем шестотомном

у *Изворима и цитираној литератури* овога прилога наводе само библиографске јединице у којима је регистрована истраживана лексема или из којих су ексцерпиране њене потврде. Такође су консултовани домаћи репрезентативни речници: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (РСАНУ), *Речник српскохрватског књижевног језика* (РМС 1967), *Једнотомни Речник српског језика* Матице српске (РСЈ 2007), *Рјечник хрватског или српског језика* (РЈАЗУ), *Рјечник из књижевних старина српских* (Даничић 1863), *Етимолошки рјечник хрватског или српског језика* П. Скока (1971–1974), прегледани су сви попуњени упитници за потребе *Српског дијалектолошког атласа* (прецизније, одговори на питање бр. 1593 у *Упитнику за Српскохрватски/Хрватско-српски дијалектолошки атлас*, у коме се тражи 3. л. јд. м. рода радног глаголског придева глагола *заборавити*), да би на крају подаци били допуњени и усменим обавештењима сарадника са пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (Института за српски језик САНУ).

³ У призренско-тимочким говорима нема инфинитива глагола, због тога су у њима глаголи дати у 3. л. јд. презента. Такође, домаћи речници (РСАНУ и РМС 1967) региструју два глагола: *изумити* и *изумети* / *изумјети*, док народни говори обично располажу једном од ових глаголских форми и она најчешће има једно значење, мада у неким говорима може носити и два различита значења, нпр., у ускочком говору аутор каже: “Пар *изумити* – *изумјети* је и значењски пар само кад глагол *изумити* значи *пронаћи*, *изнаћи*, што значи и глагол *изумјети*, али не кад глагол *изумити* значи *заборавити*” (Станић 1974: 227).

⁴ Судићи према нашим домаћим речницима (РСЈ 2007, РМС 1967), који су најближи ономе што се сматра стандардним речником – и српски књижевни језик признаје само ово друго значење – ‘смислити, пронаћи’.

Речнику српскохрватскога књижевног језика дат је поред овог и глагол *изумити* са значењем 'избезумити' (док *изумити се* значи "полудети, остати без памети") (РМС 1967: 441). Речник САНУ пак региструје два глагола *изумити* / *изумити* и *изумети* (*изумјети*). Нека њихова значења поклапају се са стањем у стандардном језику (в. у РСЈ 2007, РМС 1967), а за глагол *изумити* / *изумити* наводи се и значење 'изгубити из памћења, заборавити' (РСАНУ 1971: 658).⁵ Узгред, још се у Речнику ЈАЗУ помиње да лексема *изумјети* има (између осталог) и ово значење, али са додатном нијансом "изгубити с ума, заборавити (ради страха итд)", забележено још код Доментијана (РЈАЗУ: 303–304).⁶

3.1. У домаћим дијалекатским речницима овај глагол се најчешће не помиње, а разлог за то оправдано је тражити у чињеници да су они обично диференцијални, па се у њима неће наћи места за лексему која има исто значење као у стандардном језику.⁷ У неким од ових речника ипак је наведен и глагол *изумити* у значењу 'измислити': *Рјечник гламачког говора* (Бојиновић 2015: 71, 85, 114), *Рјечник говора Срба западне Босне* (Далмација 2017: 134), *Речник српских говора Војводине* (РСГВ 2003: 165), док је у неким дијалектолошким монографијама забележен без додатног тумачења што може значити само једно – његово значење се не разликује од онога које има у књижевном језику, тако да аутор није имао разлога да га посебно наводи; тако је у опису говора источне Шумадије (Бошњаковић 2008: 152; 2012: 109, 205), Драгачева (Ђукановић 1995: 44), Баната (Ивић и др. 1994: 107, 210; 1997: 169, 239, 379) и Ужичке Црне горе (Марковић 2011: 638). Вуков *Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима* из 1852. године (посматран као дијалекатски у основи) бележи: *изумети*, *изумјети*, *изумити*, у значењу 'измислити, открити', и *изумити (се)*, у зна-

⁵ У вези са овим, занимљиво би било погледати рад В. А. Меркулове у коме се помиње и глагол *изумиться* у руским народним говорима (Меркулова 1989: 146–147).

⁶ У самом *Рјечнику из књижевних старина српских* стоји: "ИЗУМЪТИ, de statu mentis dejectus amitto" (Даничић 1863: 404), као и податак да га је Даничић пронашао код Доментијана (183).

⁷ Тако на пример, Ј. Динић у уводном делу свога речника каже: "У Речник су уношене само дијалекатске речи, тј. речи које се ликом и значењем разликују од речи стандардног српског језика" (2008: XXIV), а Р. Жутић – да је *Речник говора јабланичког краја* "диференцијалан" и да је "у њега уносила само оне лексеме које се у фонетском, морфолошком, структуралном и семантичком погледу разликују од стандардног језика" (2005: XXXVII). Слично је и са другим дијалекатским речницима.

чењу ‘обезумити (се)’ (Карацић 1852: 230).⁸

4. Глагол *изуми* има значење ‘заборави’ у говорима југоисточне Србије, што потврђују усмена обавештења истраживача и дијалектолошка литература везана за овај простор. Почевши од истока, у *Речнику тимочког говора* Љ. Рајковића Кожељца (2014: 188) и у речницима пиротског говора забележен је глагол *изуми* (свршеног вида) у значењу ‘заборави’ (Живковић 1987: 57; Златковић 2014: 332).⁹ Затим се ово значење појављује у *Речнику говора Лужнице* (Ђирић 2018: 313) и у *Речнику шопског говора и етнологије Забрђана* (Тасев 2018: 81).¹⁰ Такође, у *Речнику запањског говора* Видоја Цветановића забележен је свршени глагол *изуми* у значењу ‘сметне с ума, заборави’ (2013: 82). Присуство овога глагола на подручју сврљишке и запањске области потврђују и други истраживачи.¹¹ Потврде:

Изумила сам све што ми рече (Живковић 1987: 57), *Изумила* сам причуту, *Изуми*, све заборави, *Изумило* се, изаборљали смо (Златковић 2014: 332), Знал сам и тој, ал сам *изумил* (Кожељца 2014: 188); Ја сам *изумела* како смо звали теј травље, отишло ми от памет (Ђирић 2018: 313); *Изумил* сам све што ми рекосе да купим, не смем се врнем дом (Цветановић 2013: 82).

⁸ Занимљиво је да, према наводима колегинице Данке Вујаклије, и у говору једног информатора из Мачве истраживани глагол најпре значи ‘измислити (нешто што није истина)’, а затим и ‘открити’.

⁹ Аутор *Речника тимочког говора*, Љ. Р. Кожељца, региструје и глагол несвршеног вида *изумује*, али са још једним значењем (поред значења ‘заборавља’) – ‘открива, проналази’; затим даје и трпни придев *изумуван* и глаголску именицу *изумување* (као посебне одреднице). У *Тимочком дијалекатском речнику* Ј. Динића, међутим, није забележен овај глагол, постоји само следећа потврда у речничкој грађи, али у значењу ‘пронаћи’, а не ‘заборавити’: “Сѣг *изумели*, па се и прѣдњак *закопчује* сѣс патѣнт” (патѣнт, Динић 2008: 560). Истовремено Д. Златковић у *Речнику пиротског говора* има одредницу *изумјеје* (свр. *досетити се, наћи решење*), што наводи на закључак да у овој области глагол *изумјеје* значи ‘пронаћи, открити, и да се он не може изједначити са обликом *изумује*, који је несвршеног вида и значи ‘заборавља’ (2014: 332).

¹⁰ У *Речнику шопског говора и етнологији Забрђана* не даје се, нажалост, дијалекатска грађа већ се само тумаче речи из једног идиома тимочко-лужничког дијалекта (Тасев 2018).

¹¹ Наши угледни дијалектолози: Недељко Богдановић, Јордана Марковић, Ана Савић-Грујић и Тања Милосављевић регистровани су глагол *изуми* у значењу ‘заборави’ на подручју сврљишко-запањских говора.

Затим, у *Црнотравском речнику* Р. Стојановић наводи глагол свршеног вида *изуми*, који у презенту има ову форму, а у радном глаголском придеву облике типа *изумила*, и који значи 'заборави нешто'. Паралелно се појављује и глагол несвршеног вида *изумује* (*заборавља*), док повратни глагол *изуми се* значи 'препадне се, престраши се' (Стојановић 2010: 318). Потврде:

Изуми кво ми рекоше да кѹпим; Опште не мисли квѹ му рекнеш, до вракњицу већ га *изуми* (*изуми*, 318),¹² Неквѹ ми рече, ал доклѹ дојдѹ *изуми* га. (некво, 531), Турѹ га у плавез, да не *изумиши* квѹ смо се договорили. (плавез, 647), Турѹ ли му солчицу, ел несѹм, не мѹгу се сѹтим, *изуми* моментално (солчица, 879), *Изумил сам*, ал еданаес-дванаес љѹди су служили гѹсје на свадбу (еданаес-дванаес, 208), *Изумила сам* на постѹ, па се ненягодно заблажѹ (заблажи се, 224); Голѹме брѹге ме сопѹле, *изумујем* кво ми оратиш; Почѹл да *изумује*, памѹт му ветрѹје (*изумује*, 318); *Изуми се* о[д]-цтра кѹд испаде и[з]-шумак на пѹт ко ѹала; *Изумило се* детѹ од грмљаву, ватило ѹплав (*изуми се*, 318) (Стојановић 2010); Ја сам *изумила* (изгубила памћење) (Вукадиновић 1996: 221).

У *Речнику говора јабланичког краја* такође су забележени глаголи *изуми* и *изумује* у значењима 'заборави' и 'заборавља', а и *Речник лесковачког говора* има одредницу *изумим* (свр. заборавим)¹³:

Ја сѹм *изумила*, моглѹ сѹм по Грану да ти испратим малко грѹ; Какѹ старим, такѹј пѹвише *изумујем*, несѹм тѹквѹ билѹ, дѹте (Жугић 2005: 134); Какѹ само тѹј да *изумим* (Митровић 1984: 123).

¹² Ради лакшег сналажења, у загради након потврде дата је одредница (у којој је уочена истраживана појава) и страна (на којој се та одредница налази), а тек након изношења свих потврда из истог извора – наводи се његов назив (тј. назив речника одакле су потврде преузете). Осим тога, преузете потврде дате су на исти начин као у литератури из које су цитиране, уједначавање је извршено само у виду доследног истицања истраживаног глагола италиком.

¹³ У овом речнику Б. Митровић даје пуне податке о облицима глагола *изуми*: "У 3. л. мн. през. *изумив*, аор. *изуми*, *изуми*мо, *изуми*сте, *изуми*ше (в), рад. пр. *изуми*о, трп. пр. *изумен*, имп. *изуми*." (1984, 123), а такође је забележио глагол *изумави* са значењем 'полуди', уз коментар да га *Речник САНУ* нема. Монографија о лесковачком говору исто бележи глагол *изумави* са значењем 'полуди, "скрене", заборави' (Михајловић 1977: 82).

У *Речнику говора југа Србије* (Златановић 2014: 238) и у монографијама о Горњој Пчињи (Јуришић 2009; 2014) забележени су облици *изуми* и *изумује* ('заборави', 'заборавља'), који се иначе осећају као архаизми у односу на фреквентнији глагол *забрави/забарави/заборави*, и који су потврђени и на подручју Прешева и Бујановца.¹⁴ Занимљиво је, међутим, да дијалектолошка литература не бележи ово значење глагола *изуми* на Косову и Метохији. Оно је регистровано само у Гњилану и Урошевцу и у једном пункту *Српског дијалектолошког атласа* (Ајновце), поред глаголског облика *забравија*.¹⁵ Потврде:

Све сам, бре дѣте, *изумија*, не знајем ништо (Врање); Остарујем, *изумујем* и обудаљујем (Врање) (Златановић 2014: 238); већем *изумѐ*; ја сѐм ги *изумила*; дѣте, *изумила сѐм*; кажете, не знам више, и тѣлко, ја сѐм *изумила* (Јуришић 2009: 41, 252), Дѣте, *изумила сѐм* (Јуришић 2014: 502); Не знам, не знам, кажете, не знам више и тѣлко! Ја сѐм *изумила!*; тѣлко од мѣне, ја сѐм и *изумила*, забѣравила сѐм ... већем *изумѐ*, однечу; не врѣди – *изумѐ* (Горња Пчиња).¹⁶

5. Поред призренско-тимочке дијалекатске области, глагол *изумити* (тачније: *изумѣит*, -ѣм) у значењу 'заборавити' функционише и у говорима Црне Горе. Забележен је у *Речнику Васојевића* (СТИЈОВИЋ 2014) и *Речнику говора Загараца* (ЋУПИЋ – ЋУПИЋ 1997: 140), у говору Ускока (СТАНИЋ 1974: 227; 1990: 302), али и у неким пунктовима *Српског дијалектолошког атласа* са подручја Колашина (Међуријечје, Рајичевине, Сјерогоште).¹⁷ Потврде:

¹⁴ Наш дијалектолог Татјана Трајковић учила је да глагол *изуми* значи 'заборави' и у наведеним местима, а и аутор овога прилога бележи облик *изумија* 'заборавио' у селу Сејаце (општина Бујановац).

¹⁵ Глагол *изуми* у значењу 'заборави' такође је приметила Татјана Трајковић у Гњилану и Урошевцу, а у селу Ајновце у Косовској Каменици забележио га је Момчило Златановић (за потребе *Српског дијалектолошког атласа*). Радивоје Младеновић, наш врсни познавалац српских говора јужне српске покрајине, међутим, није регистровао ово значење глагола *изуми*.

¹⁶ Ове потврде су из ауторових записа са терена који се нису нашли у објављеним монографијама.

¹⁷ У овим пунктовима, поред глаголске форме *забравио*, професор Мато Пижурица забележио је и облик *изумиѣо*. Нажалост, у осталим пунктовима са простора Црне Горе (у којима, према дијалектолошкој литератури постоји ово значење глагола *изумити*) истраживачи су бележили само глагол *заборавити*.

Да си ми са̀мо тѝ намѣнѹо, ја̀ би ти помѡгā, а овāко сам то изѹмїо (наменут, 367); Да ме тї нѣ подсегї, ја̀ сам бїо посвѣ изѹмїо. Не знāм како си мѡгā тѝ да изѹмїш, знāш шта ти од тѡгā зāвїси. Да ме нијеси опомѣнѹо, забора̀вио би, посвѣ сам тѝ бїо изѹмїо (изѹмїт, 240) (Стијовић 2014). Нијесам ти свѣ наброїо, *изѹмїо* сам оногā нā(ј)млађѣга. Не *изѹмї* ђе си стāла, са̀мо да ти кажем... Опрѡсти, *изѹмїла сам* е тї не пијеш. Немѡ(ј) *изѹмїт* да речѣш Милѣни да дѡђѣ дѡвечѣн да седїмо (Ћупић – Ћупић 1997: 140), А. Што нијеси дѡшла? Б. Изумїла сам; Изумї'о сам; Изуми'о сам тѝ да му кажем; Изуми'о сам кāко ти је ђме (Станић 1990: 302).

6. Интересантно је да и говори суседни призренско-тимочким – македонски и бугарски, имају сличне глаголске форме са значењем 'заборави' (као и оне имперфективне *заборавља*). Тако се у *Македонском речнику* налази одредница "изуми *pf* I забора̀вити, сметнути с ума. II – се обезумити (се)", као и "изумува *impf* забора̀вљати, *v.* изуми" (РМЈ 1986: 288, 289), док се у *Бугарском речнику* среће глагол *изумявам*, са већим бројем значења од којих је једно и "3. Само *св.* *изумя.* *Прех.* Забра̀вам да кажа или да направя нешто; пропу̀скам" (РБЕ 1990: 727).

7. Може се са сигурношћу закључити да се лексема *изуми(ти)* у значењу 'заборави(ти)' појављује искључиво на простору призренско-тимочке дијалекатске области и у говорима Црне Горе (без обзира на то да ли припадају херцеговачко-крајишком или зетско-сјеничком дијалекту). Ово такође представља својеврсну сличност са суседним високобалканизованим македонским и бугарским говорима. Изузетак су призренско-тимочки говори на простору Косова и Метохије, где, ни на основу дијалектолошке литературе, упитника за *Српски дијалектолошки атлас* и усмених обавештења истраживача, не можемо знати колико је раширено ово значење глагола *изумити*, као што се то не може прецизно утврдити ни за говоре са простора Црне Горе. Недостатак потврда са Косова и Метохије помало нарушава веровање да је некада простор југоисточне Србије био јаче повезан са црногорским крајевима (све док се између њих није уметнуо страни супстрат).

ИЗВОРИ И ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Болиновић, М. 2015. Рјечник гламочког говора. *Српски дијалектолошки зборник* LXII: 1–246.
- Бошњаковић, Ж. 2008. Фонетске особине говора источне Шумадије. *Српски дијалектолошки зборник* LV: 1–322.
- Бошњаковић, Ж. 2012. Морфолошке особине говора источне Шумадије. *Српски дијалектолошки зборник* LIX: 1–381.
- Вукадиновић, В. 1996. Говор Црне Траве и Власине. *Српски дијалектолошки зборник* XLII: 1–317.
- ДАЛМАЦИЈА, С. 2017. *Рјечник говора Срба западне Босне*. Матица српска, Друштво чланова Матице српске у Републици Српској. Бања Лука.
- Даничић, Ђ. 1863. *Рјечник из књижевних старина српских*. Дио I. Државна штампарија. Београд.
- Динић, Ј. 2008. *Тимочки дијалекатски речник*. Монографије 4. Институт за српски језик САНУ. Београд.
- Ђукановић, П. 1995. Говор Драгачева. *Српски дијалектолошки зборник* XLI: 1–240.
- Живковић, Н. 1987. *Речник пиротског говора*. Библиотека Културна баштина. Књига II. Музеј Понишавља. Пирот.
- Жутић, Р. 2005. Речник говора јабланичког краја. *Српски дијалектолошки зборник* LI: 1–470.
- Златановић, М. 2014. *Речник говора југа Србије (провинцијализми, дијалектизми, варваризми и др.)*. Учитељски факултет у Врању. Врање.
- Златковић, Д. 2014. *Речник пиротског говора*. Том I (А–Њ). Службени гласник. Београд.
- Ивић, П.; Бошњаковић Ж.; Драгин Г. 1994. Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта. Прва књига: увод и фонетизам. *Српски дијалектолошки зборник* XL: 1–419.
- Ивић, П.; Бошњаковић Ж.; Драгин Г. 1997. Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта. Друга књига: морфологија, синтакса, закључци, текстови. *Српски дијалектолошки зборник* XLIII: 1–586.
- Јуришић, М. 2009. *Говор Горње Пчиње: Гласови и облици*. Монографије 6. Институт за српски језик САНУ. Београд.
- Јуришић, М. 2014. Синтакса падежа Горње Пчиње (Одредбене функције). *Српски дијалектолошки зборник* LXI: 367–534.
- Марковић, С. 2011. Говор Ужичке Црне горе. *Српски дијалектолошки зборник* LVIII: 337–672.

- МЕРКУЛОВА, В. А. 1989. Народные названия болезней (на материале русского языка). *Этимология 1986–1987*: 140–152.
- МИТРОВИЋ, Б. 1984. *Речник лесковачког говора*. Библиотека народног музеја у Лесковцу. Књига 32. Лесковац.
- МИХАЛЛОВИЋ, Ј. С. 1977. *Лесковачки говор*. Библиотека Народног музеја у Лесковцу. Лесковац.
- РАЈКОВИЋ КОЖЕЉАЦ, Љ. 2014. *Речник тимочког говора*. Књижевно-издавачко друштво Лексика. Неготин.
- РБЕ – *Речник на българския език*. Том 6 (И – Й). 1990. Българска академия на науките (Институт за българския език). София.
- РМЈ – *Речник на македонскиот јазик (со српскохрватски толкувања)*. 1986. Македонска книга, Графички завод Гоце Делчев. Скопје.
- РМС – *Речник српскохрватскога књижевног језика*. II, Ж – К (косиште). 1967. Матица српска – Матица хрватска. Нови Сад – Загреб.
- РСЈ – *Речник српскога језика*. 2007. Матица српска. Нови Сад.
- РСАНУ – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. VII. 1971. Српска академија наука и уметности – Институт за српскохрватски језик САНУ. Београд.
- РЈАЗУ – *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Dio IV. 1892–1897. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.
- РСГВ – *Речник српских говора Војводине*. 3. 2003. Ред. Петровић, Д. Матица српска – Тиски цвет. Нови Сад.
- СКОК, Р. 1971–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Sv. I–IV. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.
- СТАНИЋ, М. 1974. Ускочки говор. *Српски дијалектолошки зборник XX*: 1–259.
- СТАНИЋ, М. 1990. *Ускочки речник*. I (а – њушало). Научна књига. Београд.
- СТЕФАНОВИЋ КАРАЦИЋ, В. 1852. *Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. Беч.
- СТИЈОВИЋ, Р. 2014. *Речник Васојевића*. Београд.
- СТОЈАНОВИЋ, Р. 2010. Црнотравски речник. *Српски дијалектолошки зборник LVII*: 1–1060.
- ТАСЕВ, Т. А. 2018. *Речник шопског говора и етнологија Забрђана*. Београд.
- ЦВЕТАНОВИЋ, В. 2013. *Речник заплањског говора*. Народна библиотека “Бранко Миљковић”. Гаџин Хан.
- ТИРИЋ, Љ. 2018. Речник говора Лужнице. *Српски дијалектолошки зборник LXV/2*: 1–1166.
- ЋУПИЋ, Д.; ЋУПИЋ, Ж. 1997. Речник говора Загарача. *Српски дијалектолошки зборник XLIV*: 1–615.

Izumiti in the Sense 'Forget' in Serbian Vernaculars

ABSTRACT

The paper discusses the verb izumiti in the sense 'forget' and its geographic distribution in the Serbian language area. It begins by ascertaining that the verb izumiti in most Serbian dialects means 'think of, find out, invent', somewhere 'think of something that is not true' or 'lose one's mind, run mad (with fear)'. However, in the speeches of the Timok-Prizren area and the speeches from the territory of Montenegro (regardless of what dialect they belong to), this lexeme may also appear in the sense 'forget'. In addition, in some speeches it is the word's only meaning, and somewhere simultaneously also means 'think of, find out'.

KEYWORDS: *Serbian vernaculars, lexis, verb izumiti*